

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 17ης Νοεμβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-327/10,

με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Okresní soud v Chebu (Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 1ης Ιουνίου 2010, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Ιουλίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Hypoteční banka a.s.

κατά

Udo Mike Lindner,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, Μ. Safjan (εισηγητή), Α. Borg Barthet, J.-J. Kasel και Μ. Berger, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

γενική εισαγγελέας: V. Trstenjak
γραμματέας: K. Sztranc-Sławiczek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 25ης Μαΐου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Hypoteční banka a.s., εκπροσωπούμενη από την J. Hrouzek, advokát,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C. Vang,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και B. Beaupère-Manokha,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Z. Fehér, καθώς και από τις K. Szíjjártó και K. Molnár,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Wissels,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις M. Šimerdová και A.-M. Rouchaud-Joët,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 81 ΣΛΕΕ, 16, παράγραφος 2, 17, σημείο 3, και 24 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), καθώς και του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).
- ² Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Hypoteční banka a.s. (στο εξής: Hypoteční banka) και του U. M. Lindner, του οποίου η τρέχουσα διεύθυνση είναι άγνωστη, με αίτημα την αναδρομική καταβολή ποσού περίπου 4,4 εκατομμυρίων τσεχικών κορώνων (CZK), αφορώντος καθυστερούμενες οφειλές ενυπόθηκου δανείου που του είχε χορηγήσει.

Το νομικό πλαίσιο

Οι κανονιστικές ρυθμίσεις της Ένωσης

Ο κανονισμός 44/2001

- 3 Η δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 ορίζει:

«Ορισμένες διαφορές μεταξύ των εθνικών κανόνων για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δυσχεραίνουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Είναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χειρας κανονισμό.»

- 4 Κατά το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού:

«1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.

2. Τα πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια του κράτους μέλους στο οποίο κατοικούν, υπάγονται, στο κράτος αυτό, στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζονται στους ημεδαπούς.»

5 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού ορίζει:

«1. Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.

2. Δεν εφαρμόζονται σε βάρος τους ιδίως οι εθνικοί κανόνες δικαιοδοσίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα I.»

6 Το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού έχει ως εξής:

«1. Αν ο εναγόμενος δεν έχει κατοικία στο έδαφος κράτους μέλους, η διεθνής δικαιοδοσία σε κάθε κράτος μέλος ρυθμίζεται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, με την επιφύλαξη των άρθρων 22 και 23.

2. Κατά του εναγομένου αυτού, κάθε πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά του, μπορεί να επικαλεσθεί στο κράτος αυτό, όπως και οι ημεδαποί, τους εκεί ισχύοντες κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, και ιδίως εκείνους που προβλέπονται στο παράρτημα I.»

7 Το τμήμα 4 του κεφαλαίου II του κανονισμού 44/2001, με τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών», περιλαμβάνει τα άρθρα 15 έως 17 αυτού.

- 8 Το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«Η αγωγή του αντισυμβαλλόμενου κατά του καταναλωτή μπορεί να ασκηθεί μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.»

- 9 Το άρθρο 17 του ίδιου κανονισμού έχει ως εξής:

«Παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνίες:

[...]

3) που, έχοντας συναφθεί ανάμεσα σε καταναλωτή και αντισυμβαλλόμενο με κατοικία ή συνήθη διαμονή, κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης, στο ίδιο κράτος μέλος, απονέμουν διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους, εκτός αν το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους απαγορεύει τέτοιες συμφωνίες.»

- 10 Το άρθρο 24 του κανονισμού 44/2001 προβλέπει τα εξής:

«Πέραν των περιπτώσεων όπου η διεθνής δικαιοδοσία απορρέει από άλλες διατάξεις του παρόντος κανονισμού, το δικαστήριο κράτους μέλους ενώπιον του οποίου ο εναγόμενος παρίσταται αποκτά διεθνή δικαιοδοσία. Ο κανόνας αυτός δεν εφαρμόζεται, αν η παράσταση έχει ως σκοπό την αμφισβήτηση της διεθνούς δικαιοδοσίας ή αν υπάρχει άλλο δικαστήριο με αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 22.»

- 11 Το κεφάλαιο II του εν λόγω κανονισμού περιλαμβάνει το τμήμα 8, με τίτλο «Έρευνα της διεθνούς δικαιοδοσίας και του παραδεκτού», όπου συγκαταλέγεται το άρθρο 26, οι παράγραφοι 1 και 2 του οποίου ορίζουν:

«1. Όταν πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους ενάγεται ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους και δεν παρίσταται, το δικαστήριο διαπιστώνει αυτεπάγγελτα την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, αν η δικαιοδοσία του δεν στηρίζεται στους όρους του παρόντος κανονισμού.

2. Ο δικαστής υποχρεούται να αναστείλει τη διαδικασία εφόσον δεν διαπιστώνεται ότι ο εναγόμενος αυτός ήταν σε θέση να παραλάβει το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο εντός της αναγκαίας για την άμυνά του προθεσμίας ή ότι καταβλήθηκε κάθε επιμέλεια για τον σκοπό αυτό.»

- 12 Στο κεφάλαιο III του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Αναγνώριση και εκτέλεση», περιλαμβάνεται το άρθρο 34 αυτού, το οποίο προβλέπει στο σημείο 2 ότι απόφαση δεν αναγνωρίζεται «αν το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο δεν έχει επιδοθεί ή κοινοποιηθεί στον ερημοδικήσαντα εναγόμενο εγκαίρως και κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αμυνθεί, εκτός εάν ο εναγόμενος παρέλειψε να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως ενώ μπορούσε να το πράξει».

- 13 Το άρθρο 59 του κανονισμού 44/2001 ορίζει:

«1. Για να καθορίσει αν διάδικος έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους σε δικαστήριο του οποίου έχει ασκηθεί η αγωγή, ο δικαστής εφαρμόζει το εσωτερικό του δίκαιο.

2. Αν ο διάδικος δεν έχει κατοικία στο κράτος μέλος όπου έχει ασκηθεί η αγωγή, το δικαστήριο, προκειμένου να καθορίσει αν ο διάδικος έχει κατοικία σε άλλο κράτος μέλος, εφαρμόζει το δίκαιο του κράτους μέλους αυτού.»

Η οδηγία 93/13

14 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, αυτής, η οδηγία 93/13 έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες που περιλαμβάνουν οι συναπτόμενες μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή συμβάσεις.

15 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες συμβάσεως μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

Η εθνική νομοθεσία

16 Το άρθρο 29, παράγραφος 3, του τσεχικού κώδικα πολιτικής δικονομίας (στο εξής: κώδικας πολιτικής δικονομίας), ως ίσχυε στις 30 Ιουνίου 2009, ορίζει ότι, εφόσον δεν λάβει άλλα μέτρα, ο πρόεδρος του τμήματος μπορεί να ορίσει επίτροπο για πρόσωπο

αγνώστου κατοικίας στο οποίο δεν κατέστη δυνατή η επίδοση αγωγής σε γνωστή διεύθυνση στην αλλοδαπή ή για πρόσωπο το οποίο είναι διανοητικά άρρωστο ή το οποίο, για άλλους λόγους υγείας, έστω προσωρινώς, δεν είναι δυνατόν να παραστεί σε δίκη ως διάδικος ή το οποίο δεν είναι δυνατόν να εκφρασθεί με κατανοητό τρόπο.

- 17 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, με απόφαση της 31ης Μαρτίου 2005, το Ústavní soud (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκρινε ως ακολούθως όσον αφορά το πρόσωπο του επιτρόπου που ορίζεται για εναγόμενο αγνώστου κατοικίας:

«Ο θεσμός του επιτρόπου καθιερώθηκε για την υπεράσπιση των συμφέροντων του μη παριστάμενου στη δίκη διαδίκου, έως το πέρας της διαδικασίας, κατά τον ίδιο τρόπο με τον οποίο θα ενεργούσε ο συμβατικώς ορισθείς εκπρόσωπος. Όπου διάδικος εκπροσωπείται από πληρεξούσιο που επέλεξε ο ίδιος, ο διάδικος αυτός φέρει την ευθύνη για την επιλογή του και για τις συγκεκριμένες πράξεις τις οποίες ενεργεί κατά τη διάρκεια της δίκης. Όπου, όμως, το δικαστήριο διορίζει επίτροπο ως εκπρόσωπο διαδίκου, οφείλει να διασφαλίσει ότι ο επίτροπος υπερασπίζεται τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα του διαδίκου. Οφείλει να απαλλάξει τον επίτροπο από τα καθήκοντά του εφόσον διαπιστώσει ότι ο επίτροπος είτε δεν ασκεί τα καθήκοντά του [...] είτε τα ασκεί κατά τρόπο μη ικανοποιητικό.»

- 18 Κατά το άρθρο 89a, πρώτο εδάφιο, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, οι αντίδικοι επί εμπορικής διαφοράς δύνανται να συμφωνήσουν εγγράφως ως προς την παρέκταση αρμοδιότητας άλλου πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, εκτός αν προβλέπεται εκ του νόμου αποκλειστική αρμοδιότητα.
- 19 Κατά το άρθρο 173, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, η διαταγή πληρωμής πρέπει να επιδίδεται ιδιοχειρώς, αποκλεισμένης της επιδόσεως με άλλον τρόπο.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 20 Με την αγωγή της, η οποία ασκήθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2008 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η Hypoteční banka, εταιρία τσεχικού δικαίου, με έδρα στην Πράγα (Τσεχική Δημοκρατία), ζητεί να υποχρεωθεί ο U. M. Lindner, γερμανός υπήκοος, να της καταβάλει το ποσό των 4 383 584,60 CZK, προσαυξημένο κατά τους τόκους υπερημερίας, για καθυστερούμενες οφειλές ενυπόθηκου δανείου το οποίο χορηγήθηκε στον τελευταίο κατ' εκτέλεση συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ των μερών στις 19 Αυγούστου 2005 (στο εξής: σύμβαση).
- 21 Κατά το άρθρο VIII, σημείο 8, της συμβάσεως, η Hypoteční banka και ο U. M. Lindner συνομολόγησαν, παραπέμποντας στο άρθρο 89a του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ότι «ως προς διαφορές που ενδέχεται να ανακύψουν από τη [...] σύμβαση, αρμόδιο δικαστήριο είναι το δικαστήριο της γενικής δωσιδικίας της τράπεζας, σύμφωνα με την έδρα της τελευταίας όπως έχει καταχωρισθεί στο εμπορικό μητρώο κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής».
- 22 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως, ο U. M. Lindner φερόταν ότι είχε την κατοικία του στο Mariánské Lázně (Τσεχική Δημοκρατία), ήτοι η κατοικία του καταναλωτή βρισκόταν σε απόσταση άνω των 150 χιλιομέτρων από την Πράγα όπου βρίσκεται η έδρα του «δικαστηρίου της γενικής δωσιδικίας της τράπεζας», ως είχε ορισθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 23 Κατά την Hypoteční banka, η ίδια άσκησε αγωγή «ενώπιον του δικαστή της γενικής δωσιδικίας του εναγομένου» και όχι ενώπιον του «δικαστηρίου της γενικής δωσιδικίας της τράπεζας», καθώς κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής της δεν ήταν σε θέση, για λόγους ανεξάρτητους της βουλήσεώς της, να προσκομίσει στο δικαστήριο το πρωτότυπο της συμβάσεως και ως εκ τούτου να τηρήσει την κατά νόμον προϋπόθεση της ασκήσεως αγωγής ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου.
- 24 Στις 16 Οκτωβρίου 2008 το αιτούν δικαστήριο δέχθηκε την αίτηση για την έκδοση διαταγής πληρωμής με την οποία, αφενός, διατάχθηκε ο εναγόμενος να καταβάλει στην ενάγουσα το αιτηθέν από αυτήν ποσό, προσαυξημένο κατά τους τόκους

υπερμερίας, και, αφετέρου, ο εναγόμενος καταδικάστηκε στις δαπάνες της διαδικασίας. Δεδομένου ότι δεν κατέστη δυνατή η ιδιόχειρη επίδοση της εν λόγω διαταγής στον εναγόμενο, όπως απαιτεί το άρθρο 173, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας, το αιτούν δικαστήριο την ακύρωσε με διάταξη της 8ης Σεπτεμβρίου 2009.

25 Καθόσον ο εναγόμενος δεν διέμενε σε γνωστή στο αιτούν δικαστήριο διεύθυνση και δεν κατέστη δυνατό να διαπιστωθεί άλλος τόπος διαμονής του εναγομένου εντός του τσεχικού εδάφους, το δικαστήριο εφήρμοσε το άρθρο 29, παράγραφος 3, του κώδικα πολιτικής δικονομίας και, με απόφαση της 3ης Ιουνίου 2009, διόρισε νόμιμο επίτροπο για τον εναγόμενο, ο οποίος θεωρήθηκε πρόσωπο αγνώστου κατοικίας.

26 Με υπόμνημα της 26ης Οκτωβρίου 2009, το οποίο συνιστούσε το πρώτο κατατεθέν από τον νόμιμο επίτροπο διαδικαστικό έγγραφο στο πλαίσιο της υποθέσεως που εκκρεμούσε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο εν λόγω επίτροπος ήγειρε ενστάσεις επί της ουσίας κατά των αξιώσεων που προέβαλε η Hypoteční banka όσον αφορά τους τόκους.

27 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Okresní soud v Chebu ανέστειλε τη δίκη και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Προσδίδει στην υπόθεση διασυνοριακή διάσταση, κατά το άρθρο 81 (πρώην άρθρο 65) της Συνθήκης, η οποία συνιστά μία από τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή του κανονισμού [44/2001] [...], το γεγονός ότι ένας εκ των διαδίκων σε εκκρεμούσα δίκη είναι υπήκοος άλλου κράτους από εκείνο της έδρας του δικαστηρίου;

2) Απαγορεύει ο κανονισμός [44/2001] διάταξη εθνικού δικαίου κατά την οποία επιτρέπεται η άσκηση αγωγής κατά προσώπων αγνώστου κατοικίας;

- 3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, θεωρείται η παράσταση του διορισμένου από το δικαστήριο επιτρόπου για τον εναγόμενο ως αποδοχή της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου όπου εκκρεμεί η υπόθεση κατά την έννοια του άρθρου 24 του κανονισμού [44/2001], ακόμη και όταν αντικείμενο της δίκης είναι αξίωση από σύμβαση καταναλωτή και τα δικαστήρια της Τσεχικής Δημοκρατίας δεν έχουν δικαιοδοσία να επιληφθούν της εν λόγω διαφοράς, σύμφωνα με το άρθρο 16, παράγραφος 2, του [εν λόγω] κανονισμού;
- 4) Θεωρείται ότι συμφωνία για την παρέκταση αρμοδιότητας συγκεκριμένου δικαστηρίου απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στο επιλεγέν δικαστήριο για τους σκοπούς του άρθρου 17, σημείο 3, του κανονισμού [44/2001], και, εφόσον η απάντηση είναι καταφατική, τούτο ισχύει ακόμη και όταν η συμφωνία για την παρέκταση αρμοδιότητας είναι άκυρη διότι αντίκειται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- ²⁸ Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν ο κανονισμός 44/2001 έχει την έννοια ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζει ο εν λόγω κανονισμός πληρούνται όταν ένας εκ των διαδίκων σε εκκρεμούσα δίκη είναι υπήκοος κράτους μέλους άλλου από εκείνο όπου διεξάγεται η δίκη.

- 29 Συναφώς, επιβάλλεται να διευκρινιστεί εκ προοιμίου ότι, όπως συνέβαινε και με τη σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 388, σ. 7), την τροποποιηθείσα με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση σ' αυτήν των νέων κρατών μελών (στο εξής: σύμβαση των Βρυξελλών), η ερμηνεία της οποίας ισχύει επίσης και για τον κανονισμό 44/2001, καθώς οι διατάξεις αυτών των νομοθετημάτων της Ένωσης μπορούν να θεωρηθούν παρόμοιες (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-189/08, Zuid-Chemie, Συλλογή 2009, σ. I-6917, σκέψη 18), η εφαρμογή των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας του εν λόγω κανονισμού προϋποθέτει την ύπαρξη αλλοδαπού στοιχείου.
- 30 Όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο όσον αφορά τη σύμβαση των Βρυξελλών, ο διεθνής χαρακτήρας έννομης σχέσεως μπορεί να απορρέει από το γεγονός ότι η επίμαχη σε μια διαφορά κατάσταση είναι ικανή να θέσει ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων (απόφαση της 1ης Μαρτίου 2005, C-281/02, Owusu, Συλλογή 2005, σ. I-1383, σκέψη 26).
- 31 Πράγματι, η αλλοδαπή υπηκοότητα διαδίκου δεν λαμβάνεται υπόψη για τους σκοπούς των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζει ο κανονισμός 44/2001. Πάντως, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 65 των προτάσεών της, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ, αφενός, περί του ποιες είναι οι εφαρμοστέες προϋποθέσεις των κανόνων για τη διεθνή δικαιοδοσία του κανονισμού αυτού και, αφετέρου, περί του ποια είναι τα κριτήρια βάσει των οποίων προσδιορίζεται η διεθνής δικαιοδοσία κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών.
- 32 Είναι προφανές ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η αλλοδαπή υπηκοότητα του εναγομένου δύναται να εγείρει ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της διαφοράς.
- 33 Συγκεκριμένα, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της οποίας την υπηκοότητα έχει ο εναγόμενος θα μπορούσαν και αυτά να θεωρηθούν αρμόδια ακόμη και ελλείψει γνωστής κατοικίας του στο κράτος αυτό. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η εφαρμογή των κατά τον κανονισμό 44/2001 ενιαίων

κανόνων δικαιοδοσίας αντί των εν ισχύι κανόνων στα διάφορα κράτη μέλη είναι σύμφωνη με την απαίτηση για ασφάλεια δικαίου και με τον σκοπό του κανονισμού αυτού για τη διασφάλιση, στο μέτρο του δυνατού, της προστασίας των εναγομένων που κατοικούν εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- 34 Συνεπώς, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία ο εναγόμενος έχει αλλοδαπή υπηκοότητα και δεν έχει γνωστή κατοικία στο κράτος στην επικράτεια του οποίου έχει την έδρα του το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της υποθέσεως, οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 44/2001 δύνανται να εφαρμοσθούν.
- 35 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανονισμός 44/2001 έχει την έννοια ότι η εφαρμογή των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζει ο κανονισμός αυτός προϋποθέτει ότι η επίμαχη στο πλαίσιο της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί δικαστήριο κράτους μέλους περίπτωση είναι ικανή να θέσει ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου αυτού. Τούτο ισχύει όταν, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, δικαστήριο κράτους μέλους καλείται να αποφανθεί επί ενδίκου μέσου το οποίο στρέφεται κατά υπηκόου άλλου κράτους μέλους η κατοικία του οποίου είναι άγνωστη στο εν λόγω δικαστήριο.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 36 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ο κανονισμός 44/2001 έχει την έννοια ότι απαγορεύει διάταξη του εσωτερικού δικαίου κράτους μέλους κατά την οποία είναι δυνατή η διεξαγωγή διαδικασίας κατά προσώπων αγνώστου κατοικίας.

- 37 Προκειμένου να δοθεί απάντηση σε αυτό το ερώτημα, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι ο κανονισμός 44/2001, όπως και η σύμβαση των Βρυξελλών, δεν έχει σκοπό να ενοποιήσει όλους τους κανόνες δικονομικού δικαίου των κρατών μελών, αλλά να κατανείμει τη διεθνή δικαιοδοσία όσον αφορά την επίλυση αστικών και εμπορικών διαφορών στις σχέσεις μεταξύ των κρατών αυτών και να διευκολύνει την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-18/02, DFDS Torgline, Συλλογή 2004, σ. I-1417, σκέψη 23).
- 38 Ελλείψει διατάξεως στον κανονισμό 44/2001 περί ρητού ορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας σε συγκεκριμένη περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία ο εναγόμενος είναι αγνώστου κατοικίας, είναι κατ' αρχάς σημαντικό να εξακριβωθεί αν, και, εφόσον απαιτείται, δυνάμει ποιας διατάξεως, ο εν λόγω κανονισμός μπορεί παρά ταύτα να εφαρμοσθεί, και, εφόσον είναι δυνατό, να συναχθεί από αυτόν κριτήριο ικανό να θεμελιώσει τη διεθνή δικαιοδοσία.
- 39 Συναφώς, καθόσον πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης για αγωγή στρεφόμενη κατά καταναλωτή από τον αντισυμβαλλόμενο του, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 16, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι η αγωγή αυτή μπορεί να ασκηθεί μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.
- 40 Έτσι, όταν ο εθνικός δικαστής καλείται να διαπιστώσει αν έχει δικαιοδοσία για την εκδίκαση αγωγής κατά καταναλωτή, πρέπει κατ' αρχάς να εξακριβώσει αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του, εφαρμόζοντας, σύμφωνα με το άρθρο 59, παράγραφος 1, του κανονισμού 44/2001, το εσωτερικό του δίκαιο.
- 41 Ακολούθως, εφόσον, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο εν λόγω δικαστής κρίνει ότι ο εναγόμενος της κύριας δίκης δεν έχει την κατοικία του στο έδαφος του κράτους μέλους του, πρέπει επομένως να εξακριβώσει αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος. Προς τον σκοπό αυτό εφαρμόζει, σύμφωνα με το άρθρο 59, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, το δίκαιο αυτού του άλλου κράτους μέλους.

- 42 Τέλος, εφόσον ο εθνικός δικαστής, αφενός, δεν κατορθώσει να εντοπίσει τον τόπο κατοικίας του καταναλωτή και, αφετέρου, δεν διαθέτει άλλα αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσει αν αυτός πράγματι έχει την κατοικία του εκτός του εδάφους της Ένωσης, οπότε το άρθρο 4 του κανονισμού 44/2001 τυγχάνει εφαρμογής, επιβάλλεται να εξακριβώσει αν το άρθρο 16, παράγραφος 2, αυτού έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση όπως η προκειμένη, ο μνημονευόμενος σε αυτήν την τελευταία διάταξη κανόνας για τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής αναφέρεται και στην τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή.
- 43 Αυτή η λύση προκύπτει ότι ανταποκρίνεται στο πνεύμα του εν λόγω κανονισμού και εντάσσεται στο πλαίσιο του συστήματος που αυτός καθιερώνει.
- 44 Συγκεκριμένα, είναι κατ' αρχάς σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκεται με τον κανονισμό 44/2001, για την ενίσχυση της έννομης προστασίας των προσώπων που έχουν την κατοικία τους στην Ένωση, παρέχοντας ταυτοχρόνως στον μεν ενάγοντα τη δυνατότητα να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε εναγόμενο τη δυνατότητα να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, C-509/09 και C-161/10, eDate Advertising κ.λπ., Συλλογή 2011, σ. I-10269, σκέψη 50).
- 45 Η εν λόγω λύση παρέχει ακολούθως τη δυνατότητα, ευνοώντας την εφαρμογή των ενιαίων κανόνων που καθιερώνει ο κανονισμός 44/2001 ως προς την εφαρμογή των διαφορετικών εθνικών κανόνων, να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η αδυναμία εντοπισμού της τρέχουσας κατοικίας του εναγομένου να εμποδίσει τον προσδιορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου και να στερήσει κατ' αυτόν τον τρόπο από τον ενάγοντα το δικαίωμά του σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. Μια τέτοια κατάσταση μπορεί να ανακύψει, ιδίως, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, κατά την οποία καταναλωτής ο οποίος, δυνάμει του άρθρου 16, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, θα έπρεπε να εναχθεί ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους της κατοικίας του, μεταφέρει την κατοικία του προ της ασκήσεως της αγωγής εναντίον του.

- 46 Τέλος, το κριτήριο της τελευταίας γνωστής κατοικίας του καταναλωτή παρέχει τη δυνατότητα, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, να διασφαλισθεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων του ενάγοντος και των δικαιωμάτων του εναγομένου συγκεκριμένα σε περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία ο εναγόμενος όφειλε να ενημερώσει τον αντισυμβαλλόμενο του για κάθε αλλαγή διευθύνσεως μεταγενέστερη της υπογραφής του μακροχρόνιου στεγαστικού δανείου.
- 47 Κατόπιν των ανωτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σε περίπτωση, όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία καταναλωτής ο οποίος συμβάλλεται σε μακροχρόνια σύμβαση στεγαστικού δανείου με υποχρέωση να ενημερώνει τον αντισυμβαλλόμενο του για κάθε αλλαγή διευθύνσεως μεταφέρει την κατοικία του προ της ασκήσεως αγωγής εναντίον του για παράβαση των συμβατικών του υποχρεώσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή είναι αρμόδια, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001, να επιληφθούν της αγωγής αυτής όταν δεν είναι σε θέση να διαπιστώσουν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 του ίδιου κανονισμού, την τρέχουσα κατοικία του εναγομένου και δεν έχουν στη διάθεσή τους αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσουν ότι αυτός πράγματι κατοικεί εκτός του εδάφους της Ένωσης.
- 48 Κατόπιν της ανωτέρω διευκρίνισης, ως προς τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται κατά τη συνεπακόλουθη διαδικασία, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στο σύνολό τους, οι διατάξεις του κανονισμού 44/2001 εκφράζουν την πρόθεση λήψεως μέτρων ώστε, στο πλαίσιο των σκοπών αυτού, οι διαδικασίες που καταλήγουν σε έκδοση δικαστικών αποφάσεων να διεξάγονται τηρουμένων των δικαιωμάτων άμυνας, (βλ., αποφάσεις της 21ης Μαΐου 1980, 125/79, Denilauler, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 149, σκέψη 13, και της 2ας Απριλίου 2009, C-394/07, Gambazzi, Συλλογή 2009, σ. I-2563, σκέψη 23).
- 49 Πάντως, η απαίτηση για σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, όπως προβλέπει και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να ικανοποιείται ταυτοχρόνως με τον σεβασμό του δικαιώματος του ενάγοντος να προσφύγει σε δικαστήριο προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί του βασίμου των αξιώσεών του.

- 50 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει, στη σκέψη 29 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Gambazzi, ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, δεν συνιστούν βέβαια απόλυτες προνομίες, αλλά μπορούν να υπόκεινται σε περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί πάντως πρέπει να συμβάλλουν στην ουσιαστική εξυπηρέτηση των σκοπών γενικού συμφέροντος που επιδιώκονται με το επίμαχο μέτρο και να μην αποτελούν, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, δυσανάλογη προβολή των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται με τον τρόπο αυτόν.
- 51 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η μέριμνα για αποφυγή καταστάσεων αρνησιδικίας σε περίπτωση που ο ενάγων θα ήταν αδύνατο να εντοπίσει την κατοικία του εναγομένου συνιστά τέτοιου είδους σκοπό γενικού συμφέροντος (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Gambazzi, προπαρατεθείσα, σκέψεις 31 έως 33), εναπόκειται δε στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν πράγματι επιδιώκεται ο σκοπός αυτός με την επίμαχη εθνική διάταξη.
- 52 Όσον αφορά την απαίτηση σχετικά με την ανάγκη αποφυγής δυσανάλογης προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, επισημαίνεται ότι τούτο ισχύει ειδικότερα για την ερμηνεία του άρθρου 26, παράγραφος 2, του κανονισμού 44/2001. Η εν λόγω διάταξη πρέπει να νοηθεί υπό την έννοια ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό, το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να συνεχίσει νομίμως τη διαδικασία, όταν δεν αποδεικνύεται ότι ο εναγόμενος ήταν σε θέση να παραλάβει το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης, μόνον εφόσον καταβλήθηκε κάθε επιμέλεια προς τον σκοπό της άμυνας του εναγομένου. Προς τούτο, το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως πρέπει να διασφαλίσει ότι προηγουμένως καταβλήθηκε επιμελώς, και με βάση τις επιταγές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών, κάθε προσπάθεια για τον εντοπισμό του εναγομένου.
- 53 Βεβαίως, ακόμη και αν τηρηθούν αυτές οι προϋποθέσεις, το ενδεχόμενο να συνεχισθεί η διαδικασία εν αγνοία του εναγομένου, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, μέσω της επιδόσεως της αγωγής σε επίτροπο διορισμένο από το επιληφθέν δικαστήριο περιορίζει τα δικαιώματα άμυνας του εναγομένου. Ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται πάντως ενόψει του δικαιώματος του ενάγοντος σε αποτελεσματική προστασία δεδομένου ότι, ελλείψει τέτοιας διαδικασίας, το δικαίωμα αυτό θα παρέμενε άνευ περιεχομένου.

54 Ειδικότερα, σε αντιδιαστολή με την περίπτωση του εναγομένου ο οποίος, εφόσον στερήθηκε της ευχέρειας για αποτελεσματική του προστασία, θα έχει τη δυνατότητα να αμυνθεί στρεφόμενος κατά της αναγνωρίσεως της εκδοθείσας εναντίον του αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 34, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001 (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 11ης Ιουνίου 1985, 49/84, Debaecker και Plouvier, Συλλογή 1985, σ. 1779, σκέψη 11), ο ενάγων διατρέχει τον κίνδυνο να αποστερηθεί κάθε δυνατότητας ασκήσεως ενδίκου μέσου.

55 Επιβάλλεται, συνεπώς, να δοθεί στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι ο κανονισμός 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

— σε περίπτωση, όπως η επίμαχη της κύριας δίκης, κατά την οποία καταναλωτής ο οποίος συμβάλλεται σε μακροχρόνια σύμβαση στεγαστικού δανείου με υποχρέωση να ενημερώνει τον αντισυμβαλλόμενο του για κάθε αλλαγή διευθύνσεως μεταφέρει την κατοικία του προ της ασκήσεως αγωγής εναντίον του για παράβαση των συμβατικών του υποχρεώσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή είναι αρμόδια, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, να επιληφθούν της αγωγής αυτής όταν δεν είναι σε θέση να διαπιστώσουν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 του ίδιου κανονισμού, την τρέχουσα κατοικία του εναγομένου και δεν έχουν στη διάθεσή τους αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσουν ότι αυτός πράγματι κατοικεί εκτός του εδάφους της Ένωσης·

— ο κανονισμός αυτός δεν απαγορεύει την εφαρμογή διατάξεως του εσωτερικού δικονομικού δικαίου κράτους μέλους κατά την οποία, με σκοπό την αποφυγή αρνησιδικίας, επιτρέπεται η διεξαγωγή δίκης κατά ερημοδικούντος προσώπου αγνώστου κατοικίας, εφόσον το επιληφθέν της διαφοράς δικαστήριο διασφαλίζει, προ της εκδόσεως της αποφάσεώς του, ότι καταβλήθηκε επιμελώς, και με

βάση τις επιταγές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών, κάθε προσπάθεια για τον εντοπισμό του εναγομένου.

- 56 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 57 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Ο κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι η εφαρμογή των προβλεπόμενων κανόνων προϋποθέτει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη περίπτωση επί της οποίας καλείται να αποφανθεί δικαστήριο κράτους μέλους είναι ικανή να θέσει ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου αυτού. Τούτο ισχύει όταν, σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, δικαστήριο κράτους μέλους καλείται να αποφανθεί επί ενδίκου μέσου το οποίο στρέφεται κατά υπηκόου άλλου κράτους μέλους η κατοικία του οποίου είναι άγνωστη στο εν λόγω δικαστήριο.

2) Ο κανονισμός 44/2001 έχει την έννοια ότι:

- σε περίπτωση, όπως η επίμαχη της κύριας δίκης, κατά την οποία καταναλωτής ο οποίος συμβάλλεται σε μακροχρόνια σύμβαση στεγαστικού δανείου με υποχρέωση να ενημερώνει τον αντισυμβαλλόμενο του για κάθε αλλαγή διεύθυνσεως μεταφέρει την κατοικία του προ της ασκήσεως αγωγής εναντίον του για παράβαση των συμβατικών του υποχρεώσεων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκεται η τελευταία γνωστή κατοικία του καταναλωτή είναι αρμόδια, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, να επιληφθούν της αγωγής αυτής όταν δεν είναι σε θέση να διαπιστώσουν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 του ίδιου κανονισμού, την τρέχουσα κατοικία του εναγομένου και δεν έχουν στη διάθεσή τους αποδεικτικά στοιχεία ικανά ώστε να διαπιστώσουν ότι αυτός πράγματι κατοικεί εκτός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- ο κανονισμός αυτός δεν απαγορεύει την εφαρμογή διατάξεως του εσωτερικού δικονομικού δικαίου κράτους μέλους κατά την οποία, με σκοπό την αποφυγή αρνησιδικίας, επιτρέπεται η διεξαγωγή δίκης κατά ερημοδικούντος προσώπου αγνώστου κατοικίας, εφόσον το επιληφθέν της διαφοράς δικαστήριο διασφαλίζει, προ της εκδόσεως της αποφάσεώς του, ότι καταβλήθηκε επιμελώς, και με βάση τις επιταγές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών, κάθε προσπάθεια για τον εντοπισμό του εναγομένου.

(υπογραφές)